

cias; et e contrario: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, ea facite illis.* Idemque censo de quibusdam propositionibus, quæ, licet particulares videantur, in ipsis terminis necessariam honestatem includunt, ut, parentes esse amandos, injustitiam esse vitandam. Et de his omnibus existimo non posse dari ignorantiam invincibilem, quia sunt per se notissima. Post hæc constituuntur sub hoc membro præcepta Decalogi, quæ magna facilitate ex illis principiis deducuntur, et ideo vix potest de illis, aut aliquo illorum per se aut nude spectato, dari inculpabilis ignorantia; nihilominus tamen non omnino repugnat saltem pro aliquo tempore, et in aliqua materia minus nota, verbi gratia, in mendacio, quod semper malum sit, et præsertim quando vestitur aliqua circumstantia apparente, ut esse potest etiam in simplici fornicatione, vel in vindicta sumenda propria auctoritate, quando aliter non potest, vel in similibus. Denique in ultimo gradu collocantur quædam alia præcepta naturalia obscuriora, quæ per multas illationes, et accurato discursu ex prædictis principiis colliguntur, ut, verbi gratia, usuram esse malam, ut uxorum pluralitatem, et in his facilius admitti potest excusatio, ut per se clarum est.

SECTIO III.

Utrum in his infidelibus omnis actio humana sit peccaminosa.

1. *Prima sententia.* — *Primum ejus fundamentum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — *Confirmatur primo.* — *Confirmatur secundo.* — Hæc quæstio tractari solet in materia de gratia¹, et non videtur per se pertinere ad infidelitatem; tamen quia divus Thomas hic, quæstione decima, articulo quarto, illam tractat, et ad cognoscendum statum horum infidelium et effectum infidelitatis utilis esse potest, brevissime illam expediam. Est igitur prima sententia docens omnia opera infidelium esse peccata. Ita tenuit Gregorius, in secundo, distinctione trigesima nona, quæstione prima, articulo secundo, corol. 3; et Michael Bayus, in suis Assertionibus, assertionem vigesima sexta. Eandem opinionem constanter tuetur Catherin. in librum Genes.,

¹ Consule auctorem, lib. 4 de Gratia, cap. 6 et 7.

capite secundo. Fundatur primo in illo Pauli ad Roman. decimo quarto: *Omne quod non est ex fide, peccatum est*, quod sæpe Augustinus de fide Catholica exponit. Item ex illo ad Titum primo: *Infidelibus nihil est mundum, sed coinquinata est eorum mens, et conscientia.* Item ex illo ad Hebr. undecimo: *Sine fide impossibile est placere Deo*, quod etiam de singulis actibus Patres exponunt. Secundo, maxime fundatur hæc sententia in D. Augustino, qui certe multis in locis illi favere videtur, præsertim libro quarto contra Julianum, capite tertio, ubi longo discursu probare conatur nihil boni in infidelibus simpliciter inveniri. Idem habet in præfatione ad Psalm., vigesimo primo; et libro primo de Nuptiis, capite tertio, in particulari dicit etiam pudicitiam conjugalem infidelibus deesse. Tertio additur ratio, quia bonitas operis pendet ex objecto et omnibus circumstantiis simul sumptis; sed infidelitas facit ut opus habeat semper aliquam circumstantiam malam, vel careat aliqua bona et necessaria; ergo facit ut omne opus infidelis peccaminosum sit. Probatur minor, nam una circumstantia operis boni est finis bonus, ut est notum in Philosophia morali, et sumitur ex verbis Christi: *Si oculus tuus fuerit simplex*, etc., Luc. undecimo, ubi per simplicem oculum recta finis intentio intelligitur, sicut etiam Matth. 7, mala intentio dicitur *arbor mala, quæ non potest fructus bonos facere.* Confirmatur et declaratur, quia infidelis colens idola, verbi gratia, sæpius refert opera sua omnia in falsum deum, quem colit, sicut homo fidelis refert opera sua in verum Deum; sed hæc ratio sufficit ut opus sit malum ex fine malo, sicut sufficit ut sit bonum ex fine bono; ergo. Quod si fortasse hæc ratio non semper præcedat, saltem in infideli deest ratio operis ad verum Deum, quæ necessaria est ad bonitatem operis, et ideo præcipitur a Paulo, prima ad Corinth., cap. 10, dicente: *Omnia quæcumque facitis, in gloriam Dei facite.* Tandem confirmatur, quia opus bonum sine gratia fieri non potest; sed infideles omni gratia carent; ergo nihil boni facere possunt.

2. *Vera sententia.* — Contraria sententia communis est Theologorum; docet illam D. Thomas secunda secundæ, quæstione decima, articulo quarto, ubi Cajetanus et omnes expositores, et Valent., suo tertio tomo, disputatione prima, quæstione decima, puncto secundo, et reliqui Theologi in secundo, distinctione quadragesima prima; D. Thomas, quæstione

prima, articulo secundo; Bonaventura, quæstione prima; Durandus, quæstione prima; Capreolus, quæstione prima. Idem docet Capreolus, distinctione vigesima octava, quæstione prima, articulo tertio, ad octavum, contra quadam conclusionem; Marsil., quæstione decima, articulo tertio; Richard., articulo septimo; Dried., de Captivitate et Redemptione generis humani, capite secundo, parte secunda; Soto, libro primo de Natura et gratia, capite decimo nono et vigesimo; Vega, libro sexto in Trident., capite trigesimo quarto et quadagesimo; Bellarminus, libro quinto de Gratia et libero arbitrio, capite nono; et Benedictus Pereira, ad Roman. decimo quarto, disputatione quinta. Potestque imprimis probari ex Scriptura, quia excitat infideles ad aliqua opera de se bona, ut Daniel quarto: *Peccata tua elemosynis redime*; ergo supponit posse ab illis fieri sine peccato; non enim Spiritus Sanctus homines ad peccandum invitaret. Et aliis locis laudat aliqua opera infidelium, imo dicit Deum aliquod præmium saltem temporale propter illa tribuisse, ut de obstetricibus Ægypti, et Raab meretrice, priusquam esset fidelis, et similibus constat. Denique Paulus, ad Roman. quarto, dicit Gentiles fuisse inexcusabiles non colentes Deum; ergo supponit id facere potuisse sine culpa; nam si non potuissent, excusabiles fuissent. Secundo, est hæc communis sententia Patrum, præsertim Hieronymi, Ezechiel vigesimo primo, et ad Galat. primo et quinto, ubi inter alia dicit, sicut fides sine operibus mortua est, sic absque fide opera, quamvis bona, mortua esse. Idem docet Chrysostomus, homilia de Fide, Lege naturæ et Spiritu Sancto, et homilia sexagesima septima ad Populum; Nazianzenus, orat. vigesima octava de Reditu suo. Et eadem sine dubio fuit sententia Augustini, præsertim lib. de Spiritu et littera, capite vigesimo sexto, et vigesimo septimo, ubi in hoc sensu tractat verba Pauli ad Roman. secundo: *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt*; utique interdum bene operando secundum rectam rationem naturalem, et approbat doctrinam ut veram, et expositionem ut probabilem. Unde in epistola centesima trigesima, admittit in quodam Polemone Gentili moralem continentiam, et eodem modo loquitur de patientia infidelium, præsertim hæreticorum, lib. de Patientia, capite vigesimo sexto, vigesimo septimo, vigesimo octavo; idem sentit libro tertio Hypognoticon, capite quarto.

Tertio, inducitur pro hac sententia Concilium Tridentinum, sessione sexta, capite octavo, quatenus dicit ea quæ præcedunt justificationem, sive fidem, sive opera, non mereri justificationem; et canon. septimo, quatenus damnat dicentes omnia opera quæ ante justificationem fiunt, esse peccata; nam in priori loco insinuat, etiam ante fidem esse posse bona opera, licet non meritoria; in posteriori vero, quamvis tantum de justificatione loquatur, a similitudine rationis potest inde sumi efficax argumentum, ut ex dicendis patebit.

3. *Explicatur amplius vera sententia.* — *Probatur de infidelibus Deum aliquo modo cognoscentibus.* — Hæc sententia non solum vera, sed etiam certa est; ut autem illam ratione confirmemus, distinguamus inter infideles cognoscentes aliquo modo, vel omnino ignorantes verum Deum: nam de prioribus certior est, et efficacius probatur hæc sententia, quam de posterioribus. Unde Gregorius in secundo, distinctione vigesima octava, quæstione prima, articulo tertio, ad septimum, octavum et nonum, sententiam suam limitare videtur, admittendo posse esse aliquod bonum opus in infideli cognoscente Deum; solique hæretici hujus temporis videntur de omnibus infidelibus priorem sententiam defendere, ut Valentia supra refert. Probatur ergo prior pars de infidelibus cognoscentibus Deum, primo, quia saltem de illis vehementer urgent loca Scripturæ, præsertim Pauli. Secundo, quia Pius V, et Gregorius XIII, inter alias assertiones Michaelis Baji, damnarunt illam universalem negativam, quod in nullo infideli possint esse opera bona: ergo saltem in his infidelibus falsam esse oportet. Tertio ratione, per distinctionem fundamenti contrariæ sententiæ, quia isti infideles cognoscentes Deum verum possunt in illum referre sua opera ex objecto bona; ergo possunt illa facere sine mala circumstantia ex parte finis remoti; ergo simpliciter bona. Hæc secunda consequentia supponitur, quia nulla alia radix malitiæ illis tribuebatur, nec cogitari potest, ut statim in secundo membro magis probabitur. Prima vero consequentia facile probatur, quia, ut recte docent D. Thomas et Durandus, dicta distinct. 41, ut opus habeat bonitatem ex Deo, ut fine, non est necesse quod per fidem referatur; hoc enim ad meritum fortasse necessarium erit, ad bonitatem autem moralem minime; sufficit enim naturalis Dei cognitio, et evidenter patet in homine creato in puris naturalibus; posset enim

bene moraliter operari, licet fidem non haberet.

4. *Probatur in ignorantibus verum Deum.*

— Secundo, probatur dicta sententia etiam de infidelibus non cognoscentibus verum Deum, vel etiam errantibus circa Deos falsos. Et primo in his habet locum ratio divi Thomæ, quod in his infidelibus non est extinctum lumen rationis naturalis, neque amisum omnino liberum arbitrium; ergo non carent potestate operandi aliquod bonum, et bene. Antecedens certum est de fide, et consequentia probatur, quia illa duo principia, cum adiutorio Dei, quod nemini deest, sufficiunt ad aliquid honeste operandum. Quod probatur secundo, quia ut honestum opus sit, satis est quod finis intrinsecus, seu objectum formale operis sit honestum, et quod in finem extrinsecum malum seu turpem non referatur; sed sine fide potest opus fieri dicto modo, et cum utraque conditione; ergo. Majorem nunc suppono ex 1. 2, et solvendo argumenta illam amplius declarabo. Minor probatur quoad primam conditionem objecti, seu finis intrinseci, quia illa ratio objecti boni et honesti potest facile cognosci ratione naturali, ut quod sit bonum dare eleemosynam pauperi, vel parentem honorare, et similia; ergo etiam potest tale bonum a libera voluntate hominis intendi, etiamsi careat fide. Quoad alteram vero partem, probatur eadem minor, quia liberum est homini etiam infideli operari, vel non operari propter extrinsecum finem; ergo etiam est illi liberum non apponere malum finem intrinsecum operi suo; ergo potest operari propter finem intrinsecum honestum sine pravo extrinseco, quia usus hujus libertatis neque est per se impossibilis, neque ita difficilis, ut ad illum sit necessaria fides in omnibus et singulis actibus.

5. *Declaratur, et confirmatur primo.* — *Confirmatur secundo.* — Unde declaratur et confirmatur, quia carentia fidei, per se ac præcise spectata, non est prava circumstantia omnium moralium operum, quia non influit in illa; sicut etiam carentia gratiæ vel charitatis non est mala circumstantia operum moralium, alias omnia opera peccatoris essent peccata, quod fidei repugnat. Neque etiam ex illa carentia fidei necessario redundat in opus aliqua circumstantia prava, ut ex dictis patet, et magis constabit ex solutionibus argumentorum; ergo non est unde talia opera infidelium omnia sint peccata. Tandem isti

infideles, priusquam in Deum verum credere incipiant, possunt excitari, ut aliqua opera faciant vel audiendo, vel recogitando, vel considerando veritatis cognitionem et assecutionem, vel etiam eleemosynam aut aliud simile opus faciendo; alias vel omnino, vel moraliter esset impossibile eos ad fidem converti; ergo possunt illa opera sine peccato facere etiam ante fidem; alias quomodo possent ad illa faciendâ induci sine peccato consulentis, seu docentis?

6. *Fit satis fundamentis primæ sententiæ.*

— *Duplex expositio loci Pauli ad Rom. 14.* — Superest respondere ad argumenta, et imprimis ad testimonia Pauli, quorum primum erat illud ad Roman. 14: *Quod non est ex fide, peccatum est*, quod duas habet interpretationes. Una est, ut in eo sit sermo de fide Theologica, prout sæpe videtur Augustinus sentire, et sic verbum illud: *Quod non est ex fide*, non negative, ut sonat, sed contrarie exponendum est; ita ut sit sensus, quod non est ex fide, id est, quod fidei repugnat, seu quod non est consentaneum fidei, saltem materialiter, ut sic dicam. Et hanc expositionem approbat D. Thomas utroque loco citato, ad 1, et sic bonum opus infidelis, quamvis non sit ex fide directe et positive, ut sic dicam, non est tamen contrarium fidei, imo illi consentaneum, quia fides illud approbat. Altera expositio plana et litteralis est, fidem ibi non significare Theologicam fidem, sed quamdam fidelitatem, quæ in homine bene operante requiritur in ordine ad dictamen conscientiæ; unde sensus est, quod non est ex fide, id est, quod non fit secundum dictamen conscientiæ, peccatum est. Et hæc expositio est consentanea contextui Pauli in toto capite; et ita est nunc communiter recepta, ut in expositoribus videre licet.

7. *Exponitur alius Pauli locus ad Titum 1, et alius Hebr. 11.* — Secundum testimonium Pauli erat ad Titum 1: *Infidelibus nihil est mundum.* Et in illud quadrat optime prior expositio data in præcedenti testimonio; loquitur enim Paulus (ut sic dicam) formaliter de infidelibus ex infidelitate operantibus, et specialiter de Judæis observantibus cæremonias, et distinguentibus inter cibos mundos et immundos ritu Judaico, et sic dicit infidelibus nihil esse mundum. Ita exposuit Augustinus, 13 contra Faustum, 1, 4. Addit præterea divus Thomas, in dicta solutione, ad primum, infideles dici nihil habere mundum, non quia semper peccant, sed quia sine peccato esse

non possunt; sæpius enim peccant, et remissionem peccatorum consequi non possunt, quandiu infideles sunt. Denique illa verba Pauli: *Sine fide impossibile est placere Deo*, ad singula opera applicata, intelligenda sunt de opere quod placet Deo in ordine ad finem supernaturalem, seu in ordine ad aliquam gratiæ remunerationem, ut est communis expositio Patrum, de qua in materia de gratia.

8. *Augustini testimonia explicantur.* — Ad testimonia Augustini, negare non possumus aliquando fuisse in hac materia per exaggerationem locutum; tamen quia in aliis locis, ut vidimus, sententiam suam moderatus et interpretatus est, duobus modis in aliis locis exponi potest. Prior est, ut dicat infideles nihil boni operari posse, per bonum intelligendo, illud quod ad gratiam vel gloriam conducit, quia totum illud quod hujusmodi non est, quasi nihil reputatur, juxta modum loquendi Pauli, 1 ad Corinth. 13: *Si charitatem non habuerit, nihil sum.* Altera expositio est, ut illa propositio universalis: *Omnia opera infidelium sunt peccata*, et similes, intelligantur non rigorose sed morali modo; nam in moralibus, quæ parva sunt, et raro accidunt, non considerantur, et ideo dicuntur moraliter evenire semper, quæ raro deficiunt. Sentit ergo Augustinus bona opera in infidelibus et levia et rarissima esse; et ideo absolute de illis interdum pronuntiavit semper peccare.

9. *Solvitur prima pars primæ confirmationis initio positæ.* — *Virtualem intentionem ut aliqui explicant.* — *Verior explicatio.* — Ad rationem principalem, seu primam confirmationem sumptam ex fine, respondetur distinguendo duas illas partes, scilicet habere pravam finem in singulis operibus, vel carere bono fine necessario. Primo ergo nego priorem partem; advertendum est enim triplicem distingui intentionem a Theologis, actualem, habituales et virtuales. Prima est, quando homo per actum, quem formaliter habet quando operatur, intendit talem finem; et talis intentio sine dubio maculat opus; non est tamen cur infidelis semper talem intentionem habeat, ut est per se manifestum. Alia intentio est habitualis, quæ in operante manet solum in habitu, et in actus non influit, ideoque nec bonitatem nec malitiam tribuit actui; imo talis intentio boni finis potest esse cum actuali peccato, ut est peccatum veniale cum habitu charitatis; et e contrario bonum opus potest esse cum habitu prævæ intentionis, et

sic quamvis demus infidelem habere semper malam intentionem in habitu, nihilominus interdum poterit bene operari. Virtualis intentio ab aliquibus appellatur, illa quæ sumitur ex actu præterito non retractato, quo aliquis retulit omnia opera sua in Deum, verbi gratia, vel idolum, et hoc putant satis esse ut talis intentio det bonitatem vel malitiam actui. Unde ad rationem contrariæ sententiæ coguntur respondere, negando omnes infideles habere hujusmodi intentionem virtuales mali finis, quia non est necesse ut illam universalem relationem per actum præcedentem habuerint, quia hoc pendet ex libertate eorum, vel quia, licet habuerint, possunt illam retractare operando bene. Imo, eo ipso quod post intentionem universalem pravam aliquis in particulari operatur propter bonum motivum sine memoria prioris actus, censetur in præsentem et particulari opere priorem intentionem retractare. Sicut e contrario, quando justus omnia opera sua in Deum retulit, et postea venialiter peccat, in illo opere priorem intentionem retractat. Atque hæc responsio in rigore satisfacere posset. Verumtamen ad doctrinæ veritatem et soliditatem, addere oportet, ad intentionem virtuales non satis esse quod actus universalis præcesserit, nisi per aliquam memoriam, vel virtutem relictam moveat ad opus, quod propter talem finem fieri dicitur, quia si nec per se, nec per virtutem relictam influit in actum, solum manet in habitu; et ita potius est intentio habitualis quam virtualis, ideoque non potest opus inficere seu moraliter afficere, et ita facilius solvitur argumentum; quia, licet fortasse talis intentio in infideli præcesserit, non est necesse ut virtus ejus semper et pro omni tempore influat; qualis autem sit hic virtualis influxus præcedentis intentionis, et quomodo fiat, explicavi late in tertio tomo de Sacramentis, disputatione decima tertia, sectione tertia, ubi quæ dixi videri possunt.

10. *Secunda solvitur pars ejusdem confirmationis.* — *Ad primam confirmationem.* — Ad alteram confirmationis partem de defectu circumstantiæ necessariæ boni finis, respondetur hanc circumstantiam in rigore non esse necessariam ex parte finis extrinseci, sed tantum ex parte objecti, seu motivi et finis intrinseci. Unde ad illa verba Pauli 1 Corinth. 10: *Omnia in gloriam Dei facite*, respondendum est ex D. Thoma ibi, duobus modis posse exponi. Primo negative, id est: Nihil faciatis quod sit contra honorem et gloriam Dei; et

ita est præceptum quod servari potest etiam ab infideli, si operetur propter bonum objectum sine alio pravo fine. Secundo, potest intelligi affirmative, ut verba ipsa sonant, et sic ait divus Thomas verba illa continere consilium, non præceptum. Addi etiam potest, si contineant præceptum, intelligenda esse de relatione operis, non operantis, seu de ratione quasi aptitudinali, non actuali, seu de naturali relatione, non morali. Quod breviter ita declaro: nam præter intentiones finis in priori puncto positas, quæ fundantur in relatione aliquo modo facta ab ipso operante, invenitur alia imbibita in ipso opere bono, ex objecto et fine intrinseco; nam eo ipso ex natura sua tendit ad Deum tanquam in finem ultimum, et ideo illa intentio dicitur magis ipsius operis quam operantis, vel etiam dicitur naturalis, quia est ex pondere naturali ipsius operis. Unde etiam dici solet virtualis, tamen in distincto sensu ab alia virtuali supra posita; ideo ad tollendam æquivocationem non male dicitur naturalis. Et inde etiam habet talis actus ut natura sua sit referibilis in gloriam Dei, quod non habet, verbi gratia, peccatum veniale, et ideo respectu divinæ gloriæ dicitur illa intentio aptitudinalis: hæc ergo sufficit ad honestatem actus; et ita sensus præcepti erit: *Omnia vestra opera talia sint, ut in Dei gloriam tendere et referri possint*, et sic tale opus potest in infideli inveniri. Denique ad confirmationem ultimam de necessitate gratiæ ad bonum opus, vera responsio est, non esse necessarium proprium auxilium gratiæ ad singula opera bona moraliter ordinis naturalis. Verumtamen, etiamsi tale auxilium esset necessarium, non deesset omnibus infidelibus, quia a fide non pendet, ut latius in materia de gratia tractatur, libro primo, capite sexto.

DISPUTATIO XVIII.

DE MEDIIS QUIBUS AD CONVERTENDOS VEL COERCENDOS INFIDELES NON APOSTATAS UTI LICET.

Media quibus infideles converti possint in duplici sunt differentia. — Coactio duplex; directa, et indirecta. — Jurisdictio ecclesiastica duplex ad hunc effectum. — Media quibus homines possunt ad virtutem vel fidem trahi, vel a vitio seu infidelitate revocari, quædam sunt quæ per suasionem, aut instructionem, vel beneficentiam voluntatem inclinant; alia

quæ per pœnam et coactionem hominem in officio continent; ex quibus priora sine dubio sunt magis consentanea fidei, quia magis voluntarie hominem inducunt, fides autem voluntaria esse debet; posteriora vero interdum sunt necessaria, si potestas non desit, et ideo de utrisque dicendum est, a prioribus incipiendo. Quia tamen posteriora media maxime pendunt ex potestate, quæ in aliquo homine requiritur, ut possit alium cogere vel punire, ideo præmittere etiam oportet, hanc coactionem dupliciter fieri posse, scilicet, directe et indirecte. In præsentia, ut directe fiat, duo requiruntur. Unum est, ut fiat ex potestate jurisdictionis; aliud est, ut fiat ad inducendum hominem ad fidem per tale medium. Indirecta coactio erit quando non fit ea intentione, sed vel in propriam defensionem, vel in vindictam alterius injuriæ vel delicti; unde etiam fieri potest sine propria potestate jurisdictionis. Circa quam etiam prænoscere oportet duplicem esse jurisdictionem in Ecclesia, unam spiritualem, et aliam temporalem; unde fit ut infideles duobus modis possint esse subjecti Ecclesiæ, videlicet quoad jurisdictionem spiritualem, ut apostatæ; vel tantum quoad temporalem, ut isti infideles non apostatæ.

SECTIO I.

Utrum Ecclesia habeat potestatem et jus prædicandi Evangelium omnibus infidelibus ubique.

1. *Explicatur quid sit jus et potestas ad prædicandum. — Ecclesia habet potestatem, ut ubique licite fidem catholicam prædicet. — Fundamentum. — Consectarium. — In titulo hujus quæstionis duo illa verba, potestas et jus, notanda et distinguenda sunt, quia non idem significant; duobus enim modis potest aliquis habere potestatem aliquid faciendi. Uno modo, quasi permissive, quia licitum est illi id facere, quamvis non habeat peculiare jus, vel quasi dominium in tali usu vel actione, sicut mihi licet ingredi alienam domum. Alio modo datur potestas cum jure conjuncta, sicut est potestas utendi propria domo, vel re communi; de utraque ergo potestate potest intelligi quæstio proposita; et ideo dicendum est primo Ecclesiam habere potestatem, per quam licite potest ubique, et quibuscumque infidelibus fidem catholicam præ-*

dicare. Hoc manifestum est, et de fide certum ex verbis Christi, Matth. 24: *Prædicabitur hoc Evangelium in universo orbe in testimonium omnibus gentibus*; et Marci ultimo: *Prædicate Evangelium omni creature*; nam qui hoc præcepit, dedit etiam potestatem id exequendi, ut exitus etiam probavit. Dicit enim Paulus, ad Coloss. 1, de Evangelio: *Pervenit ad vos, sicut in toto mundo est fructificans et crescens*. Ratio autem est clara, quia fides est omnibus necessaria ad salutem; ergo necessarium etiam fuit ut hæc fides in universo mundo annuntiari posset, quoniam alias non omnibus esset salus secundum ordinariam legem, quia, secundum communem et ordinarium modum, fides non comparatur, nisi per auditum et prædicationem, teste Paulo ad Roman. 10; et ideo dixit Christus Dominus, Luc. 24: *Sic scriptum est, et sic oportebat pati Christum, et resurgere a mortuis, et prædicari in nomine ejus penitentiam*. Deinde hic actus prædicandi fidem, est per se honestus ex objecto suo; ergo est de se licitus: ergo etiam potestas exercendi illum actum ubique per se loquendo licita est, et Ecclesiæ convenit. Denique est etiam hoc consentaneum rationi naturali, quia corripere fratrem fraternam correctione, et docere ignorantem, præsertim de rebus ad bonos mores pertinentibus, est de lege naturæ, et ideo potestas id præstandi omnibus convenit; imo etiam obligatio tempore opportuno; ergo, supposita revelatione, et necessitate fidei, communicatio illius per sermonem et doctrinam, veluti ex ipso jure naturæ sequitur, et licet; ergo etiam potestas prædicandi. Unde obiter colligitur hanc potestatem simplicem, ut sic dicam, per se loquendo, convenire aliquo modo omnibus fidelibus, si ad id præstandum sufficienter instructi sint, et aliunde non sit illis prohibitum. Patet, quia est opus charitatis, et unum ex operibus misericordiæ, quod magis ex sequenti assertione declarabitur.

2. *Secunda assertio: quæ sit Ecclesiæ potestas ad prædicandum ubique veram fidem. — Dico secundo: Ecclesia non solum habet simplicem et (ut sic dicam) permissivam facultatem, sed etiam habet jus cum speciali potestate prædicandi Evangelium ubique. Hæc videtur esse mens D. Thom. 2. 2. quæst. 10. artic. 8., ubi Cajetanus et alii expositores idem sentiunt, et alii Scholastici, in 2. dist. 41, et præsertim Major, dist. 44, quæst. 3, et alii in 4, distinct. 4; Soto, distinct. 5,*

quæst. unica, art. 10; Victor., Relectione 1 de Indis, 2 part. illius, num. 9. Fundamentum est, quia Christus Dominus habuit hoc jus in universos homines tanquam in hæreditatem suam, quam mediante prædicatione fidei erat acquisiturus, et quia non erat per se ipsum docturus omnes gentes, illam potestatem cum jure et auctoritate suis Apostolis, et per eos Ecclesiæ communicavit; habet ergo Ecclesia hoc jus speciale. Antecedens totum ex veteri et novo Testamento colligitur; nam in Psalm. 2, in persona Christi dicitur: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus*; modum autem acquirendi regnum indicat, addens: *Prædicans præceptum ejus*; et deinde subjungit: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ*, ubi aperte docetur amplitudo juris hujus in universum orbem. Hoc autem in Christo et per Christum impletum esse ipse testatus est, Matth. ult.: *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra*; deinde subjungit: *Euntes docete omnes gentes*; per quæ verba suum jus et potestatem illis communicavit, et hoc est, quod dicit Paulus, 2 Corinth. 5: *Posuit in nobis verbum reconciliationis, et subjungit: Pro Christo ergo legatione fungimur*. Legatus autem Principem representat, et ejus potestatem participat; unde etiam est illud ad Ephes. 4: *Quosdam dedit Apostolos, alios pastores et doctores in ædificationem corporis Christi*, et ideo, 2 ad Timoth. 2, ait Paulus: *Verbum Dei non est alligatum*; nimirum quia Ecclesia habet jus illud disseminandi, imo non solum jus, sed etiam necessitatem et obligationem habet, juxta illud 1 Corinth. 9: *Si non evangelizavero, vae mihi est, necessitas enim mihi incumbit*. Denique hanc veritatem convincunt verba Christi ad Petrum: *Pasce oves meas*, Joann. 21, quia verbum pascendi indicat non quæcumque potestatem, sed cum jurisdictione; et præcipue exercetur vel potius inchoatur per prædicationem, illa autem potestas data est Petro, ut perpetua in Ecclesia duraret; habet ergo Ecclesia hujusmodi jus et potestatem.

3. *Ratio ex parte finis assignatur. — Ratio autem ex parte finis reddi potest, quia potestas docendi fidem erat necessaria, ut dixi, ad salutem hominum, et ut redemptio Christi posset omnibus hominibus applicari; ergo ut esset efficax, debuit communicari non solum cum simplici facultate, et quasi licentia, sed etiam cum proprio jure et potestate;*